Aalto-yliopisto
Aalto-universitetet
Aalto University

15

Aalto-yliopiston lausunto hallituksen esityksestä laiksi Suomen Akatemiasta annetun lain muuttamisesta (HE 209/2024 vp)

Eduskunnan sivistysvaliokunnalle

Erityisasiantuntija Minna Mäkitalo 19.2.2025

Tavoitteena tulee olla tutkimuksen turvallisuuden parantaminen

- Hallituksen esityksen tarkoituksena on estää **tutkimuksen väärinkäyttö** eli parantaa **tutkimuksen turvallisuutta**.
- On tärkeää estää kriittisen tietämyksen ja teknologian ei-toivottu siirto vihamielisiin kolmansiin maihin, tukea tutkimuksen eettisyyttä ja integriteettiä sekä turvata tutkimuksen vapaus.
- **Aalto-yliopisto pitää sekä hallituksen esitystä että OKM:n muutosehdotusta ongelmallisina**, sillä voimaan tullessaan kumpikin ehdotettu muotoilu asettaisi epämääräisiä velvoitteita kuitenkaan **parantamatta tutkimuksen turvallisuutta**.

Muutosehdotukset ja huomiot

1. Pykälätekstin muotoilu uudelleen:

   - ***2 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuja tehtäviä hoitaessaan Suomen Akatemian tulee edellyttää, että tutkimuksen turvallisuus ja siihen kohdistuvat riskit tutkimushankkeissa, tutkimusyhteistyössä ja tutkimustulosten hyödyntämisessä otetaan asianmukaisesti huomioon.***

2. Yllä mainitun tekstin siirto pois pykälästä 2. Turvallisuusnäkökohdat eivät voi olla painoarvoltaan Suomen Akatemian tehtäviin rinnastettavia.

3. Tutkimuksen turvallisuuden määrittely EU:n neuvoston suosituksen määritelmän mukaisesti

4. Lain tulkinnan selkeyttämiseksi ehdotamme mietintöön kirjausta: ”*Lain tarkoituksena ei ole rahoitettavien hankkeiden tutkimusaiheiden tai kysymyksenasetteluiden rajaaminen, eikä tutkimusaihe tai kysymyksenasettelu voi olla perusteena rahoituksen myöntämättä jättämiselle*.”

5. Tarpeettoman hallinnollisen rasituksen välttämiseksi ehdotamme mietintöön kirjausta: ”*Riskinarviointi tehdään riskiprofiiliin suhteutettuna vain sellaisille huolta aiheuttaville tutkimushankkeille, jotka kansainvälisen vertaisarvioinnin perusteella voivat tulla rahoitetuiksi*”

Lain toimeenpanossa on huomioitava, että muu voimassa oleva lainsäädäntö rajoittaa mahdollisia tutkimuksen turvallisuuden suojaamiseksi yliopistolta edellytettäviä toimenpiteitä. Esityksessä jäänyt huomioimatta työnantajana toimivaan yliopistoon kohdistuvat rajoitteet tietojen käsittelyssä (työelämän tietosuojalaki).

Miten EU määrittelee tutkimuksen turvallisuuden?

Euroopan unionin neuvoston tutkimuksen turvallisuuden parantamisesta annetussa suosituksessa (C/2024/3510) tutkimuksen turvallisuudella tarkoitetaan:

a. **kriittisen tietämyksen ja teknologian ei-toivottua siirtoa**, joka voi vaikuttaa unionin ja sen jäsenvaltioiden turvallisuuteen, esimerkiksi jos niitä käytetään sotilaallisissa tai tiedustelutarkoituksissa kolmansissa maissa;

b. sellaista **haitallista vaikuttamista tutkimukseen**, jossa kolmannet maat tai kolmansiin maihin sijoittautuneet toimijat voivat käyttää tutkimusta muun muassa disinformaation levittämisen välineenä tai itsesensuurin aikaansaamiseksi opiskelijoiden ja tutkijoiden keskuudessa, mikä haittaa akateemista vapautta ja tutkimuksen integriteettiä unionissa;

c. **eettisten normien tai integriteetin loukkauksia**, joissa tietämystä ja teknologiaa käytetään perussopimuksissa määriteltyjen unionin arvojen ja perusoikeuksien tukahduttamiseen tai heikentämiseen tai niiden loukkaamiseen.

15

Kiitos
aalto.fi